

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Мозгальної Наталії Георгіївни на дисертаційне дослідження
Вен Чаоцянь «Формування креативного педагогічного мислення
майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового
навчання»**

**подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі
знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Представлена на розгляд дисертаційна робота Вен Чаоцянь присвячена актуальній темі формування у майбутніх учителів музичного мистецтва креативного педагогічного мислення. Дослідження цього феномена є важливим для мистецької педагогіки як України так і Китаю, оскільки стосується осмислення сучасних світових тенденцій динамізації освітньо-наукових процесів, що стимулювали суспільний запит на формування креативної особистості вчителя, «здатного в ускладнених умовах фахової діяльності утримувати високий рівень результативності педагогічної роботи, формувати в учнів на базі системних знань і практичних умінь духовну культуру, культуру толерантної міжособистісної комунікації, а також здатність самостійно збагачувати й розвивати власний когнітивний потенціал» (с.17).

Автор зосереджується на висвітленні як філософських аспектів даного питання, починаючи з часів античності, так і психолого-педагогічних, особливу увагу приділяючи проблематиці мисленнєвої діяльності в царині музичної педагогіки та виконавства. При цьому дослідник зазначає, що у дисертаційних дослідженнях останніх років розкривались різноманітні аспекти підготовки вчителів музичного мистецтва. Водночас наукове завдання щодо вивчення креативного аспекту педагогічного мислення, не здобуло цілеспрямованого всебічного розгляду й аналізу, зокрема у контексті вокально-хорового навчання. Посилює актуальність дослідження й низка суперечностей, що їх виявив автор під час дослідження.

Той факт, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музичного мистецтва», також свідчить про актуальність роботи. Тема дисертації затверджена Вченою радою УДУ імені Михайла Драгоманова (протокол № 4 від 24 жовтня 2024 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження Вен Чаоцян має теоретичний і методичний аспект. Теоретичний полягає в підході, який застосовується до: аналізу мислення, його функцій, операцій і механізму мисленнєвих дій у філософському, психологічному, педагогічному та етнопедагогічному аспектах; окреслення педагогічного потенціалу вокально-хорового навчання для формування досліджуваного феномену; обґрунтування педагогічних умов, принципів і стадій формування креативного педагогічного мислення студентів у процесі вокально-хорового навчання. Методичний аспект стосується розроблення та впровадження методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання, що включає інноваційні форми і методи роботи.

Дисертаційна робота презентує авторський підхід до дослідження особливостей формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання. Автором доведено, що розроблені педагогічні умови та принципи, значно оптимізують процес вокально-хорового навчання для формування досліджуваного феномену; визначені критерії та показники сформованості креативного педагогічного мислення дозволили провести якісну діагностику, визначити недоліки, окреслити напрями та стадійність методики формування означеної якості в майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорового навчання.

Водночас, подальшого розвитку та уточнення набули поняття «педагогічне мислення вчителя музичного мистецтва», «музичне мислення вчителя музичного мистецтва», «продуктивне вокально-хорове навчання», «педагогічна рефлексія», «педагогічний потенціал вокально-хорового навчання», «професійна компетентність вчителя музичного мистецтва»; «цілеспрямованість креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва», «психологічна установка на відкритість до музично-педагогічних інновацій».

3. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в процес вокально-хорового навчання музичних та мистецько-педагогічних закладів вищої освіти експериментально перевіреного, ефективного методичного інструментарію, а також потенційна можливість залучення цього педагогічного інструментарію, так само, як і отриманих результатів дисертаційної роботи, до практичного розроблення підручників, методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників, типових та робочих програм з курсів «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Методика музичного виховання» тощо, спрямованих на розвиток креативної особистості майбутніх учителів музичного мистецтва.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, Факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.

4. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура та зміст дисертації Вен Чаоцянь є логічними та дозволяють повною мірою реалізувати поставлені дослідницькі завдання. Структура роботи відповідає чинним вимогам. Дисертаційна робота викладена на 215 сторінках, з них 206 сторінок основного тексту. Вона складається зі вступу, трьох розділів (кожен з яких має підрозділи), загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура та зміст повною мірою відображають хід наукового дослідження Вен Чаоцянь та основні етапи, які дисертант здійснює для досягнення загальної мети, а саме: «розробити, теоретично обґрунтувати, упровадити в процес вокально-хорового навчання й експериментально перевірити методику формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва» (с.21).

У вступі до дисертації представлені всі необхідні складові, властиві роботам такого рівня наукової кваліфікації: обґрунтування актуальності, визначення об'єкта та предмета дослідження, окреслення загальної мети та завдань, чітке визначення наукової новизни й практичного значення результатів дослідження.

У першому розділі «Історико-ретроспективні та науково-теоретичні основи креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у контексті вокально-хорового навчання» на підґрунті історико-хронологічного аналізу здійснено наукове узагальнення й конкретизацію етапів еволюції проблематики мислення особистості, починаючи від доби Античності та Українського Просвітництва до посткласичної філософії ХХ століття, що знайшло відображення в табл.1.2. (с. 39); надано уточнення й характеристику педагогічного мислення вчителя музичного мистецтва в якості одного з різновидів професійного мислення, який являє собою найвищу форму інтелектуальної процесуально-операційної активності педагога-музиканта щодо віддзеркалення комплексного процесу музичного навчання і виховання школярів (стратегічного і тактичного планування, програмування педагогічних проєктивних, оцінювально-корекційних дій тощо), базованого на сукупності мисленнєвих дій та операцій, сконцентрованих на ефективному розв'язанні музично-педагогічних задач навчального процесу (с.46); розроблено та сформульовано авторське визначення креативного педагогічного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва як різновиду професійного мислення педагога-музиканта, спрямованого на розвиток музичної культури учнів, а також на ефективне, швидке й оригінальне вирішення проблемних педагогічних ситуацій під час

мистецького навчання школярів у звичайних та екстремальних умовах педагогічної роботи; визначено його специфіку, що полягає у здатності майбутніх педагогів-музикантів до вільного оперування технологією ефективного, оригінального й швидкого розв'язання надситуативної та ситуативної проблемності музичного навчання учнів на базі консолідованого застосування методів розвитку дивергентного та конвергентного мислення, класичних теоретичних та вербальних методів, інноваційних педагогічних методів і засобів, а також специфічних методів музичної педагогіки та виконавства (образно-демонстраційних, інтерпретаційних, методів музичного вправлення тощо) (с.52).

У другому розділі «Компонентна структура креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва та педагогічні орієнтири його формування» визначено зміст та функції (стратегічно-цільова, проблемно-пізнавальна, рефлексивно-перетворююча) креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва; розроблено компонентну структуру креативного педагогічного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва, що включає мотиваційно-установчий, проблемно-технологічний, продуктивно-рефлексивний з відповідними критеріями та показниками (рис.2.1, с. 85); обґрунтовано принципи (с.91-93) та педагогічні умови (с.95-100) формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання в контексті компетентнісного та особистісно-індивідуалізованого підходів; розроблено модель експериментальної методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання (рис. 2.2, с. 102), що реалізується за такими стадіями: орієнтаційно-векторна, розвивально-компетентнісна, творчо-результативна.

У третьому розділі «Упровадження та експериментальна перевірка методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання» представлено діагностично-вимірювальний інструментарій, для виявлення рівня сформованості креативного педагогічного мислення в майбутніх вчителів музичного мистецтва, що включав метод педагогічного спостереження, модифіковані методики А. Козир і О. Хоружої, діагностично-навчальні дискусії, методи порівняльного аналізу й оцінювання оригінальності вербалізованих студентами-респондентами власних інтерпретаційних концепцій. Результати діагностування за кожним критерієм представлено в таблицях 3.2.- 3.5 .

Експериментальна перевірка ефективності методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання здійснювалась в процесі досить цікавого формувального експерименту, на якому враховувався співзв'язок кожної стадії з розробленими методами, засобами та прийомами. Серед них евристичний діалог, евристична бесіда, обговорення й поточного коментування, вербалізація художнього образу й характеру вокальних та хорових творів, ескізного опрацювання драматургічної концепції музичного

твору, варіантно-інтерпретаційного опрацювання музичного тексту, рефлексивного самоаналізу сценічної поведінки та рефлексивного самооцінювання, створення музичних ескізів, герменевтичного аналізу, конструювання інтерпретаційного концепту, тембрової і темпо-ритмічної імпровізації (с.165). Після кожної стадії проводився діагностичний зріз, який свідчив про підвищення рівня сформованості креативного педагогічного мислення в майбутніх вчителів музичного мистецтва. Динаміка формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання під час констатувального (КЕ) та формувального (ФЕ) експериментів представлена на рис. 3.2. (с.179).

Підведення підсумків дослідження здійснювалося на основі обробки експериментальних даних методами математичної статистики, які засвідчили зменшення кількості студентів з низьким рівнем креативного педагогічного мислення та збільшення кількості студентів з середнім та високим рівнями.

5. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 5 одноосібних авторських публікаціях, серед яких: 3 статті у наукових фахових періодичних виданнях України, 1 стаття у науковому міжнародному періодичному виданні, 1 стаття апробаційного характеру у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції.

6. Дискусійні питання і зауваження

Дисертаційне дослідження Вен Чаоцянь має низку переваг та досягнень, що дозволяє стверджувати про вагомість отриманих результатів. Однак, деякі аспекти дослідження є приводом для більш детального розгляду чи вимагають уточнення.

1. У першому розділі дисертаційної роботи, окрім авторського визначення «креативне педагогічне мислення», було досліджено цілий ряд дефініцій, внесених у наукову новизну. Зокрема, серед цих авторських уточнень розроблено формулювання поняття «творче мислення». Вважаємо, що доцільним було б детальне співставлення сутності понять «творче мислення» й «креативне педагогічне мислення».

2. У другому розділі дисертаційної роботи під час аналізу структури креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва одним із змістових компонентів було визначено мотиваційно-установчий структурний компонент, а критерієм його сформованості – міру цілеспрямованості мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на набуття нових музично-педагогічних знань. На нашу думку, під час розроблення змісту мотиваційно-установчого структурного компоненту не було приділено

належної уваги такому чиннику, як осмисленість формування цього компоненту.

3. У третьому розділі дисертаційної роботи для кожної із стадій формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва було розроблено й методичний інструментарій, який складається з евристичних, теоретичних, мотивуючих, герменевтичних, вербальних, образно-демонстраційних та інших методів педагогіки мистецтва. На нашу думку, експериментальна частина дисертаційної роботи виграла б, якщо б застосування розробленого методичного інструментарію було б представлено у відповідних методичних рекомендаціях, поданих у додатках, а також підкріплювалось використанням вокальних та хорових творів різних жанрів і стилів.

4. У підрозділі 3.2. для формування інтерпретаційно-виконавських умінь оригінального проектування і яскравого сценічного втілення виконавського концепту вокальних та хорових творів було спеціально розроблено методичний інструментарій, розподілений за герменевтичним, аналітично-теоретичним, концептуально-конструктивним, апробаційно-реалізуючим, художньо-виконавським та рефлексивно-оцінювальним етапами інтерпретаційного опрацювання. Водночас, представлені у формувальному експерименті методи і засоби спрямовані переважно на музичну сторону інтерпретаційного опрацювання. На нашу думку, бажано було б ширше розкрити методичний інструментарій, спрямований також на інтерпретацію літературних текстів вокальних та хорових творів.

Висловлені зауваження не впливають на ґрунтовність і вагомість представленого до захисту дослідження, на його загальну позитивну оцінку. Дана робота є завершеним, оригінальним, самостійно виконаним дослідженням обраної проблеми. Дисертантові повною мірою вдалося виконати всі дослідницькі завдання та досягнути поставленої мети. Тематика дослідження є цілком актуальною, а отримані результати характеризуються науковою новизною.

7. Висновки

Проведений аналіз дисертаційної роботи Вен Чаоцянь «Формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання» анотації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що вона є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Вен Чаоцянь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного та
перформативного мистецтва
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Н.Г. Мозгальова

Засвідчую
Начальник відділу кадрів
" 07 " 06 2022

